

Byrådsvalget i Varde 15/3 1921

Af Ole Nørskov Nielsen

Denne artikel følger op på en artikel, som jeg skrev i Fra Ribe Amt 2014 om byrådsvalget i 1917.

Ved byrådsvalget i 1917 fik Venstre valgt fire medlemmer i byrådet. Det konservative Folkeparti fik to byrådsmedlemmer, Det radikale Venstre et og Socialdemokratiet tre byrådsmedlemmer.

Dertil kom værtshusholder J.P. Justesen, der var blevet valgt på en liste D.

Der var i årene siden byrådsvalget sket nogle personudskiftninger. I 1918 forlod tømmerhandler Niels P. Nielsen byrådet. Han var venstremand og blev erstattet af gymnastiklærer Poul Jørgensen, der også tilhørte partiet Venstre. 1919 trådte værtshusholder J.P. Justesen ud af byrådet. Han var udbryder fra Socialdemokratiet og havde ved valget i 1917 opstillet sin egen liste D. Han blev erstattet af avlsbruger Eskild Eskildsen, der var venstremand. Han blev til byrådsvalget 1921 opstillet som nr. otte på Venstres liste.

I 1916 havde Rigsdagen vedtaget en lov, der adskilte den dømmende og udøvende magt, og derfor kunne en borgmester ikke længere være både borgmester, politimester og dommer. Loven skulle træde i kraft 1919. Ifølge lov om ændringer i købstædernes styrelse fra 1/3 1917 kunne byrådet fremover selv vælge en borgmester blandt de

valgte byrådsmedlemmer. Den valgte ville så senere få en kongelig udnævnelse til at være byens borgmester.

Sagfører Niels Jensen, Venstre havde siden byrådsvalget i 1917 formelt været kongevalgt borgmester, men reelt var han blevet valgt af byrådet på et byrådsmøde 19/6 1917. Den 10/7 blev Niels Jensen udnævnt af kongen,

Sagfører Niels Jensen 1870-1940. Borgmester i Varde 1917-37.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

og han trådte derfor ud af de folkevalgte politikeres række. Da byrådet skulle have 11 folkevalgte medlemmer blev malermester Christen Mecklenborg medlem af byrådet i stedet for Niels Jensen. Det vil sige, at Venstre rådede over seks af byrådets 12 medlemmer.

Ved valget i 1921 skulle der kun vælges 11 medlemmer til byrådet, da der ikke længere skulle udnævnes en borgmester af kongen.

Den 8/1 1921 var der i byens aviser en bekendtgørelse fra borgmesterkontoret om, at de kommunale valglistes var fremlagt til eftersyn på rådhuset fra 16/1 til 31/1. Klager over ikke at være optaget på valglisterne skulle indsendes til kommunalbestyrelsen senest 10/2. Denne dag skulle de kommunale skatter for oktober kvartal 1920 også være betalt, hvis man ville bevare valgretten. Havde ægtemanden ikke betalt sin skat, mistede konen også retten til at stemme.

Den kommunale valglov fra 1908 havde givet stemmeret til kvinder og tjenestefolk, så enhver person, der var fyldt 25 år, havde ret til at stemme og var valgbar til byrådet. Valgretten og valgbarheden var dog betinget af, at vælgeren ud over at have betalt sine kommunale skatter for oktober kvartal 1920 også skulle have haft bopæl i kommunen i det indeværende og det foregående kommunale skatteår. Skatteåret gik fra 1/4 til 31/3, og derfor medførte denne bestemmelse, at vælgeren skulle have boet i byen siden 1/4 1919. Personer, der i de seneste fem år havde nydt fattighjælp og ikke havde tilbagebetalt eller fået eftergivet denne understøttelse, mistede også deres stemmeret. Dette var dog ikke tilfældet, hvis hjælpen var ydet af den kommunale hjælpekasse, da ydelser fra denne ikke medførte tab

Sagfører Jesper Oldager 1861-1923. Medlem af Varde Byråd 1909-21.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

af stemmeretten ifølge lov af 4/5 1907. Kravet om at have boet i kommunen i indeværende og foregående skatteår ramte især tjenestefolk og faglærte inden for handel og håndværk, mens andre, mindre bemidlede personer mistede valgretten på grund af de andre bestemmelser.

Byrådet havde på mødet 1/2 1921 under første behandling af budgettet for 1921-22 været inde på at skatterestancerne var for store. Sagfører Oldager (Venstre) påpegede, at beløbet 75.000 kr. var alt for stort, og at arbejdsgiverne burde have lov til at fratække skyldige skattebeløb, når de udbetalte lønninger. Børstenbinder Dyhr (Socialdemokratiet) mente, at fagforeningerne

ville være bedre til at opkræve skatter end arbejdsgiverne. Dette kunne Oldager godt acceptere, men mente, at det ville være et problem med tjenestepigerne, der næppe var medlemmer af en fagforening. Borgmester Niels Jensen (Venstre) mente ikke, at kommunen under den nuværende lovgivning kunne gøre mere end den gjorde: nemlig at forsøge at inddrive skatterestancer pr. bud.

Ved samme møde blev det også diskuteret, om manglende betaling af kirkeskat også kunne medføre tab af valgret. Borgmester Niels Jensen mente ikke, at det ville være tilfældet, men det var muligt, at ministeriet havde en anden opfattelse. Hertil sagde sagfører Oldager, at selv om ministeriet skulle have en anden opfattelse end borgmesteren, så skulle man ikke rette sig efter den, for kirkeskatten var ikke en kommunal skat. Dette vedtog byrådet enstemmigt.

På byrådsmødet 13/2 blev der fremlagt en liste på 256 personer, der havde mistet valgetten på grund af skatterestancer. Derefter havde 2011 borgere stemmeret til byrådsvalget 15/3, heraf var 926 mænd og 1085 kvinder. Det var 294 flere vælgere end i 1917. Listen over de 256, der havde mistet valgretten på grund af skatterestancer, er desværre ikke bevaret, men mange af dem har sikkert været socialdemokratiske vælgere.

Der var i byen fire partier, der kæmpede om pladserne i byrådet: Venstre, Det konservative Folkeparti, Det radikale Venstre og Socialdemokratiet. Kun tre af partierne havde i 1921 en avis, hvor de kunne gøre vælgere bekendt med netop deres synspunkter.

Byens største avis var Ribe Amtstidende/Varde Avis. Den repræsenterede partiet

Venstres synspunkter og havde ca. 3000 abonnenter i Varde by og opland.

Den radikale avis var Vestjyllands Folkeblad. Den havde et oplag på 2300 i 1918, og da det var en avis i fremgang, havde den sikkert flere abonnenter i 1921.

Socialdemokratiet havde siden 1909 udgivet Varde Socialdemokrat. Den havde i 1913 185 abonnenter i Varde by og havde sikkert nogle flere i 1921, men næppe alle socialdemokrater havde råd til at holde en avis. Avisen brugte konsekvent partibetegnelsen Højre om Det konservative Folkeparti, for at minde vælgerne om det gamle godsejersparti, selv om det i 1915 havde taget navneforandring til Det konservative Folkeparti.

Også de andre aviser brugte af og til betegnelsen Højre for Det konservative Folkeparti.

Valgkampen begynder

Ribe Amtstidende indledte valgkampen 2/1 1921. Vestjyllands Folkeblad havde i en nytårsartikel 30/12 1920 skrevet, at de radikale ideer beherskede det politiske liv, og det var hos de radikale, at løsningen på fremtidens problemer skulle findes. Ribe Amtstidende afviste dette som tom snak.

Allerede to dage før borgmesterkontoret 8/1 havde bekendtgjort, at valglisterne lå til eftersyn på rådhuset fra 16/1, mindede Varde Socialdemokrat vælgerne om, at skatten for oktober kvartal 1920 skulle være betalt inden 10/2. Avisen skrev, at der var mange småkårsfolk, som det kunne knibe for at få denne skat betalt. Men der stod meget på spil for arbejderklassen ved dette valg, for reaktionens partier håbede på sejr ved valget, og disse partier så i arbejdsløshe-

*Viadukten, ca. 1930.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.*

den et middel til at svække arbejderne, da de intet gjorde for at bekæmpe arbejdsløsheden. Derfor skulle enhver socialdemokratisk vælger sørge for at få betalt skatten inden 10/2. Det var en opfordring, som avisen gentog mange gange i tiden op til 10/2.

Viadukten

Opførelsen af viadukten over jernbaneoverkøringen gav også anledning til at markere de politiske standpunkter. Sagen gik tilbage til 1915, da Statsbanerne foreslog, at

bygge en viadukt over jernbanen ved Sønderbro og Søndergade. Varde Handelsstandsforening havde ønsket et aflæsningsspor på sydsiden af overkørslen, men det havde Statsbanerne afvist og i stedet foreslået at anlægge en viadukt over sporet.

Borgmester Niels Jensen havde sammen med den konservative grosserer J.F. Lassen været byens repræsentanter i et byggeudvalg sammen med repræsentanter for Ribe Amt og Statsbanerne. Anlægsarbejdet var endnu ikke kommet i gang, og på byrådsmødet 11/1

meddelte borgmester Niels Jensen, at der i byggeudvalget havde været uenighed om, hvem der skulle betale hvad. På mødet, der havde fundet sted 14/12 1920, havde Niels Jensen og grosserer Lasson erklæret, at Varde Byråd ikke ville deltage i udgifterne til viaduktens opførelse. Den ville koste 50.000 kr. Denne udgift måtte Statsbanerne afholde. Ligeledes havde Varde bys repræsentanter nægtet at deltage i udgifterne til vejbrolægningen. Disse måtte Statsbanerne selv betale. Derimod kunne man fra Vardes side gå med til at bidrage med 100 kr. årligt til at vedligeholde en evt. sidevej fra Jernbaneho-

Snedkermester og fattiggårdsforstander Søren Kreilgaard 1870-1921. Medlem af Varde Byråd 1917-21. Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Grosserer Jens F. Lasson 1870-1950. Medlem af Varde Byråd 1909-28.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

tellet til banegården. Niels Jensen sluttede sit indlæg med at sige, at det var absolut nødvendigt, at byrådet tilsluttede sig dette forhandlingsoplæg, da det var blevet ført til protokols i byggeudvalget. Ifølge Ribe Amtstidendes referat fra byrådsmødet fulgte byrådet enstemmigt borgmesterens opfordring.

Varde Socialdemokrat havde en lidt anden opfattelse af forhandlingerne i byrådet. Efter at Søren Kreilgaard på Socialdemokratiets vegne havde tilsluttet sig forhandlingsresultatet, havde grosserer Lasson sagt, at byen slet ikke var interesseret i viaduktbyggeriet, og at det ikke var givet, at Statsbanernes ingeniører ville bruge arbejdere fra Varde til byggeriet. Hertil svarede Søren Kreilgaard, at

den side af sagen skulle arbejdsmændenes fagforening nok tage sig af. Avisen skrev derefter, at det var ganske ubegribeligt, at byrådet havde valgt grosserer Lassen til at repræsentere byen i byggeudvalget. Byrådet vidste jo, at Lassen repræsenterede handelsstandsforeningens synspunkter, der var at forhindre byggeriet, selv om der var ledige, som ventede på at få arbejde. Avisen skrev med henvisning til byens arbejdsanvisningskontor, at der var 55 arbejdsløse arbejdsmænd i byen.

Rygter

17/1 1921 skrev Vestjyllands Folkeblad, at der var forlydender om, at de konservative havde planer om at gå til valg på en borgerliste måske sammen med Venstre. Avisen henviser til folketingsvalget i 1920, hvor de konservative i Varde by var gået tilbage i stemmetal, og fortsatte *at der var gået stærk Svindsot i de konservatives Rækker her i Byen*. Avisen kaldte planen for naiv og troede heller ikke på, at Venstre ville være med og således opgive sin magtstilling i byen.

En af byens markante konservative personer, skolelærer N.P. Kjelst afviste i et indlæg i avisen 25/2, at de konservative skulle have en sådan plan. Han havde i hvert fald ikke hørt om den. *Og skulde det være en Ulykke?* spurgte han. Byen havde en stor gæld, der ville kræve større skatter for at betale renter og afdrag. Det var derfor ligegyldigt, om det var en partiliste eller en borgerliste, når blot de valgte ville arbejde godt, så kommunen kunne komme igennem de vanskelige tider. Han sluttede sit indlæg med at skrive, at de radikale næppe kunne gøre sig håb om stemmefremgang ved at kalde en borgerliste for naiv.

Redaktør og lærer Niels P. Kjelst 1832-1921. Medlem af Varde Byråd 1897-1908.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Gas- og vandværkspriser

Ribe Amtstidende havde i en artikel 3/2 1921 givet byrådsflertallet (Venstre og de konservative) æren for, at det gik godt i kommunen og henviste til Vejle, hvor et socialdemokratisk flertal havde *kørt Gasværket i Grøften*, så der skulle udskrives 800.000 mere i skat. Hertil svarede Vestjyllands Folkeblad 4/2, at det ikke var Venstres skyld, at gasværket i Varde ikke var kørt i grøften, for den radikale Niels Kastoft havde været formand for gasudvalget. Derimod var det galt med vandværket, som havde et betydeligt underskud, og det var venstremanden, sagsfører Oldager, der var formand for vandværksudvalget. Hvis han havde haft en

anden partifarve, så skulle han nok være blevet klædt af, så han ikke havde en chance for at blive valgt ind i byrådet.

Oldager svarede igen i Ribe Amtstidende 7/2 og beskyldte Folkebladet for at forgylde Kastoft. Når vandværket havde underskud, skyldtes det bl.a. de høje gaspriser, som Kastoft havde ansvaret for. Kastoft kunne bare forhøje gaspriserne, fordi han ikke var bundet af noget regulativ, mens vandværket ikke uden videre kunne forhøje priserne, fordi det var bundet af et regulativ og skulle søge byrådet om at forhøje vandpriserne.

Varde Socialdemokrat havde allerede for en måned side kommenteret gaspriserne. Avisen skrev 3/1, at kokspriserne var blevet sænket fra 7 kr. til 6 kr. pr. hektoliter. Men det havde holdt hårdt. Gaspriserne var ikke

blevet sat ned, fordi gasværket havde et stort lager af dyrt indkøbte kul liggende, og de skulle betales, før prisen på gas kunne sættes ned. *Husk det Arbejdere og Arbejderhustruer, nu i Marts Maaned, da vi skal have Byraadsvalg. Selv den radikale Boghandler forlanger, at I skal betale de Kul, han har købt for dyrt til Gasværket, enten I er arbejdsløse eller ej.*

Den radikale boghandler var Niels Kastoft, der var formand for byrådets gasværksudvalg.

Den radikale avis Vestjyllands Folkeblad skrev som en ironisk kommentar til det socialdemokratiske angreb på Kastoft, at det var *et genialt Lys, der straalere fra vort eget Sofahjørne. Det burde flyttes op i Byraadssalen.*

6/1 skrev Varde Socialdemokrat igen om gaspriserne. De var for høje, og gasværksud-

Varde Vandværk 1906-66. Vandtårnet væltes 1966. Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Boghandler Niels Kastoft 1878-1949. Medlem af Varde Byråd 1917-29.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

valget måtte kunne forstå, at mange familier med arbejdsløse forsørgere ikke kunne betale en gasregning på 30-40 kr. pr. måned, og 14/1 klagede avisen over, at gaspriserne ikke blev sat ned førend til april. Avisen henviste til en borger, der havde sagt, at skatten jo skulle betales, og så måtte man lukke for gassen og bruge komfuret.

Også Varde Socialdemokrat havde 4/2 en kommentar til Ribe Amtstidendes artikel 3/2. Her beskyldte avisen Ribe Amtstidende for at have kaldt Venstre det førende parti i byrådet. Det stod der ikke noget om i Ribe Amtstidende, der udelukkende skrev om byrådsflertallets succesfulde politik. Men desuagtet skrev Varde Socialdemokrat, at *naar der sidder 6 Venstremænd af 12 Medlemmer, og Højre og de Radikale er dem forbunden ved at de har ladet deres Naades Sol skinne paa dem, kunne Titlen som førende Parti være meget betegnende.* Avisen skrev videre, at

Varde Gasværk, ca. 1920.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

dette flertal var sammenbragte børn, der ikke var i familie med Venstre og henviste til, at mange fra Inde Mission havde stemt på Venstre. Avisen anklagede Venstre for at have udnyttet flertallet til at give sine konservative venner, der kun havde to medlemmer i byrådet, formandsposterne i alle betydelige udvalg og det enlige radikale medlem en formandspost, mens Socialdemokratiets tre medlemmer var blevet forbigået i denne sammenhæng.

Partierne opstiller kandidater

Indre Missions betydning ved valget i 1917 tog Vestjyllands Folkeblad op 17/2. Indre Mission havde ved dette valg fået opstillet tømmerhandler N.P. Nielsen som nummer tre på Venstres kandidatliste, og han var også blevet valgt, da alle missionsfolkene havde stemt på ham. Både Venstre og de konservative var nu spændt på, hvor IM ville stemme denne gang? Avisen mente, at der gik rygter om at få den missionske lærer, L. Emil Christensen opstillet på den konservative liste, men at denne havde afslået.

Som det første parti havde Det konservative Folkeparti 25/2 sin kandidatlist klar:

1. Grosserer Jens F. Lasson
2. Dyrlæge Jørgen Slivsgaard
3. Lærer L.E. Christensen
4. Sadelmager Chr. Falk
5. Kreaturhandler Chr. Lamp
6. Træhandler K. Rasmussen
7. Fhv. købmand J. Jensen-Berring

Der skulle ved valget stemmes på partilister og ikke på personer. Det var derfor vigtigt, at partiernes kandidatlist var alsidigt sammensat, så de kunne tiltrække en bred vælgerskare.

Dyrlæge Jørgen Slivsgaard 1860-1938. Medlem af Varde Byråd 1909-25.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

De to første på den konservative liste var kendte borgere i byen og medlemmer af det siddende byråd. Lærer Christensen var som nævnt missionsmand og skulle som sådan trække stemmer fra byens kirkelige højrefløj. Sadelmager Chr. Falk var en kendt håndværker i byen og medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab 1908-11. Kreaturhandler Chr. Lamp var kendt af byens mange avlsbrugere. Der var 134 af dem i den kommunale mandtalsliste 1920. Træhandler Rasmussen var lige som lærer Christensen missionsmand, og Jensen-Berring var en kendt kolonialhandler og spritfabrikkernes agent i byen. Han var i årene 1918-24 medlem af Varde Handelstandsforenings bestyrelse.

Vestjyllands Folkeblad skrev 25/2 som en kommentar til listen, at det åbenbart var lykkedes Lasson og Slivsgaard at overtale lærer Christensen til at opstille for partiet som nr. tre på listen. Derved tvang man IM til at slutte op om listen, hvis de ville have en mand i byrådet, og så ville de overskydende stemmer gå til Slivsgaard.

IM var en betydningsfuld faktor ved et byrådsvalg i Varde. Byen var domineret af IM, og byens sognepræst Jørgen Tørsleff tilhørte denne kirkelige retning. Der var derfor i Varde ikke den store uenighed om kirkelige spørgsmål. Den kirkelige uenighed gik mellem byen og Varde Landsogn, hvor grundtvigianerne var i klart flertal. Landsognet havde kirkeligt fællesskab med købstaden, men denne strid havde ingen indflydelse på byrådsvalget.

Afholdssagen havde tidligere været en væsentlig faktor ved byrådsvalgene. Men denne bevægelse var i tilbagegang. Dens eneste programpunkt var væk med spiritusen. Dette negative synspunkt havde ikke længere den store tiltrækningskraft. Her kunne IM vinde tilhængere. At være missionsmand var dog ikke ensbetydende med at være afholdsmand. IM kunne tiltrække afholdsfolk, fordi man ikke bare stod for noget negativt, men også kunne tilbyde et positivt, kristent livssyn. Når IM ikke forsøgte at opstille på en særlig missionsliste til byrådsvalget, havde det nok sin årsag i Luthers skarpe skelnen mellem det verdslige og gejstlige regimente, og man derfor ikke skulle blande religion og politik.

Både Ribe Amtstidende og Varde Socialdemokrat skrev 8/3, at der dagen før havde været et møde i missionshuset, hvor ca. 60

Jørgen Tørsleff 1872-1939. Sognepræst i Varde 1910-22.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

deltagere havde besluttet, at medlemmerne skulle stemme efter deres samvittighed, og at IM således ikke anbefalede en bestemt partiliste.

Varde Socialdemokrat fulgte dagen efter 9/3 op med et indlæg om IM og byrådsvalget. Avisen skrev, at denne gang var det Højre, som missionen havde fået pålæg om at stemme på. Avisen mente, at det var sognepræsten Jørgen Tørsleff, der havde fået lærer Christensen til at stille op på Højres liste, men IM havde ved et møde 7/3 stillet medlemmerne frit. Deraf kunne præsten lære at afholde sig fra kommunalpolitiske intriger, *thi i den Retning havde han ingen Evner.*

Også venstreavisen Ribe Amtstidende anklagede 15/3 IM for at agitere for den

konservative liste, selv om foreningen på mødet 7/3 havde vedtaget ikke at blande sig i partipolitik. Avisen advarede vælgerne mod at stemme på den konservative liste, der havde en missionsmand som nr. tre. Det var måske taktisk klogt af partiet, men lærer Christensen var upålidelig, for han kunne finde på at stemme med både de radikale og Socialdemokratiet, hvis han kom i byrådet.

I Vestjyllands Folkeblad indkaldte Det radikale Venstre til et opstillingsmøde torsdag 3/3 i Håndværkerforeningen. Avisen skrev, at partiet især repræsenterede den frisindede middelstand: Håndværkere, mindre handlende og funktionærer. Det ville være bedre for det kommunale liv, at partiet fik større indflydelse, fordi det kunne optræde som formidler mellem de to yderfløje: Socialdemokratiet og Venstre/Det konservative Folkeparti.

På mødet blev følgende kandidater opstillet:

1. Boghandler & Bogbinder Niels Kastoft
2. Redaktør ved Vestjyllands Folkeblad Henrik Jensen
3. Lærer Chr. Nielsen
4. Skomagemester J.B. Christensen
5. Landpostbud N.N. Nielsen
6. Kredslæge N. Jacobsen

Alle kandidaterne repræsenterede middelstanden. Niels Kastoft var medlem af det afgående byråd og havde her været formand for gasværksudvalget. Han repræsenterede både handels- og håndværkerstanden. Han havde i årene 1910-19 været medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab og blev i slutningen af 1920'erne medlem af Handelsstandsforeningens bestyrelse. Ud

over at være redaktør af partiavisen var Henrik Jensen organiseret afholdsmand, og selv om afholdsbevægelsen var i tilbagegang, kunne han måske trække nogle stemmer fra IM. Desuden var han medlem af Håndværkerforeningens bestyrelse. Lærer Chr. Nielsen skulle tiltrække funktionærerne. Han var desuden kordegn ved Sct. Jacobi Kirke og derfor kendt af byens kirkegængere. Skomagemester J.B. Christensen var en kendt håndværker i byen og medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab. Landpostbud N.N. Nielsen har det ikke været muligt at finde oplysninger om. Men som

Varde Missionshus, Nørrevold 15. Bygget 1891. Ca. 1980.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

*Bogtrykker og redaktør Henrik (Nordhjem) Jensen
1885-1949. Medlem af Varde Byråd 1946-49.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.*

landpostbud har han sikkert gået post på byens markjorder, og var således kendt af de mange avlsbrugere. Kredslæge N. Jacobsen havde været kredslæge i byen siden 1915. Avisen opfordrede håndværkerne til at stemme radikalt, så håndværkerne kunne få to kvalificerede håndværkere valgt ind i byrådet.

I Ribe Amtstidende 28/2 indbød Venstre sine tilhængere til at komme til opstillingsmøde i teatersalen onsdag 2/3 for at opstille de mænd og kvinder, der skal repræsentere partiet i det kommende byråd. Venstre var

det eneste parti, der nævnte, at kvinder også kunne blive opstillede.

Siden byrådsvalget i 1909, hvor kvinderne for første gang blev valgbare til sogne- og byråd, havde det ikke været nogen fordel at have kvinder på kandidatlisterne, og Venstre havde da heller ikke en kvinde på kandidatlisten, da den blev offentliggjort i Ribe Amtstidende 3/3:

1. Borgmester og sagfører Niels Jensen
2. Avlsbruger Søren P. Sørensen
3. Landinspektør Rasmus Jensen
4. Gymnastiklærer Poul Jørgensen
5. Malermester Christen Mecklenborg
6. Tømmerhandler Jens Thomsen
7. Sagfører C. Lyster
8. Avlsbruger Eskild P. Eskildsen

Trods mange opfordringer havde sagfører Oldager af helbredsmæssige grunde afvist at lade sig genopstille. Ribe Amtstidende skrev, at kandidatlisten var god og alsidigt sammensat, og at kandidaternes rækkefølge på listen ikke var hovedsagen. At kandidaternes rækkefølge dog ikke var uvæsentlig, viste avisens følgende argumentation.

Venstre håbede at få fem medlemmer i det nye byråd, og derfor stod malermester Mecklenborg på listens skæringspunkt, hvilket, avisen mente, var udmærket. Han var indtrådt i det afgående byråd, da Niels Jensen i 1917 var blevet kgl. udnævnt borgmester, og han havde efter avisens mening været en god repræsentant i byrådet for byens mange håndværkere. Da han også var formand for Håndværkerforeningen, så måtte det være en æressag for håndværkerne at få ham valgt. Nr. to på listen avlsbruger S.P. Sørensen var repræsentant for

Malermester Christen Mecklenborg 1866-1954. Medlem af Varde Byråd 1917-21.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.

beboerne på byens markjorder. Der var så mange vælgere derude, at de havde krav på at blive repræsenteret, og dette krav havde man også fulgt ved at opstille ham som nr. to på listen. Landinspektør R. Jensen var ny på partiets liste. Han var formand for ligningskommissionen og havde forestået det store arbejde med byens kloakering. Han repræsenterede en stor arbejdskraft, der ville komme byrådet til gode. Gymnastiklærer Poul Jørgensen var ikke blot lærer, men havde som uddannet snedker også gode

forbindelser til håndværkerne. Han var indtrådt i det afgående byråd i 1918 som afløser for tømmerhandler Nielsen og havde der vist sig som en mand, der havde en praktisk tilgang til sagerne. De øvrige kandidater på listen ofrede avisen ikke mange ord på. De blev beskrevet som gode repræsentanter for de samfundsgrupper, som de tilhørte.

På avisens forside samme dag henviste bladet til venstreavisen i Struer, hvor 22 jernbanetjenestemænd anbefalede at stemme på Venstre, fordi det var det mest sparsommelige parti, og det ville komme fastlønnede til gode. Ribe Amtstidende skrev, at det gjaldt også for Varde, fordi de fastlønnedes indkomster kunne gøres op på krone og øre, og skattemyndighederne tog, hvad der kunne tages. Derfor kunne de fastlønnede kun være interesserede i, at der blev ført en sparsommelig kommunalpolitik, og det var partiet Venstre bedst til.

Vestjyllands Folkeblad skrev 3/3, at de mange avlsbrugere, der var mødt op til Vestres opstillingsmøde, forklarede, hvorfor S.P. Sørensen var blevet opstillet som nr. to på listen. Men avisen tvivlede på, at byens håndværkere kunne være tilfredse med listen?

Varde Socialdemokrats eneste kommentar 3/3 til Vestres kandidatliste var, at listen viste, at Venstre ikke var afhængig af *de få Højremænd, der endnu fandtes i Byen*.

8/3 meddelte Varde Socialdemokrat, at Socialdemokratiet på et møde i Håndværkerforeningen havde opstillet følgende kandidater til byrådsvalget:

1. Fattiggårdsbestyrer Søren Kreilgaard
2. Overportør Mads Jacobsen
3. Børstenbinder S.P. Dyhr
4. Skræddermester A.S. Schmidt

5. Slagter C.S. Christensen
6. Guldsmedemester P.J. Hansen
7. Redaktør Hans Bech

Søren Kreilgaard var leder af fattiggården ved Vesterport. Han var medlem af det afgående byråd og gennem en årrække medlem af hjælpe-kassens bestyrelse. Før han blev bestyrer af fattiggården, havde han været snedkermester, og som snedkersvend havde han været tillidsmand for snedkersvendenes fagforening i Varde. Overportør ved DSB-stationen, Mads Jacobsen var næstformand i ligningskommissionen. Han havde været formand for Jernbaneforbundets afdeling i Varde og desuden medlem af den

lokale partibestyrelse. Børstenbinder S.P. Dyhr sad i det afgående byråd og havde i mange år været den lokale partiformand.

Skræddermester A.S. Schmidt beskæftigede flere svende i sin virksomhed. Han sad i ligningskommissionen. Han var medlem af Håndværkerforeningens bestyrelse og havde i flere år været partiets kasserer. Slagter C.S. Christensen var ansat på svineslagteriet og havde været medlem af byrådet i otte år. Han var formand for Arbejdsmændenes fagforening i Varde.

Guldsmedemester P.J. Hansen var medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab og formand for Håndværkerfor-

*Fattiggården, Vestre Landevej 1. Bygget 1905-06.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.*

Skræddermester Anders S. Schmidt 1871-1941, Østergade 1. Medlem af Varde Byråd 1921-33. Ca. 1920. Varde Lokalhistoriske Arkiv.

eningsens sygekasse. Redaktør Hans Bech havde været partimedlem i 33 år og i 20 år været ansat ved den socialdemokratiske presse.

Hvilket parti repræsenterer håndværkerne?

Vestjyllands Folkeblad indledte 5/3 1921 en diskussion om hvilket parti, der var den bedste repræsentant for byens håndværkere. Avisen skrev, at Det radikale Venstre var det parti, der tog størst hensyn til byens store håndværkerstand. Niels Kastoft var af gammel håndværkerslægt og selv håndværker og medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab. Redaktør Henrik Jensen var også håndværker af uddannelse (bogtrykker) og medlem af Håndværkerforeningens bestyrelse. Skomagemester J.B. Christensen, der var nr. fire på den radikale liste

Slagtermester Christen S. Christensen 1867-1941. Medlem af Varde Byråd 1917-21. Varde Lokalhistoriske Arkiv.

var medlem af Håndværkerforeningens repræsentantskab.

De konservative havde en håndværker som nr. fire, hvilket udelukkede, at han blev valgt. Venstre havde håndværkere på fjerde, femte og sjette pladsen, men kun nr. fire havde chance for at blive valgt.

I Ribe Amtstidende 9/3 gik sagfører Oldager ind i debatten om, hvem der repræsenterede håndværkerne bedst. Han skrev, at på Venstres liste var der ikke lavet *Fiksfaksen* for at fiske stemmer, således som de øvrige partier havde gjort: Højre ved at opstille en modvillig missionsmand. Det radikale Venstre ved at opstille en boghandler og en fastlønnet redaktør som håndværkere. Socialdemokratiet havde opstillet en tidligere snedker (Søren Kreilgaard) i stedet for en slagter som nr. et på deres liste. C.S. Christensen havde ved valget i 1917 været nr. et på den socialdemokratiske liste.

Oldager skrev videre, at Søren Kreilgaard som fattiggårdsbestyrer var kommunal tjenestemand, og det var næppe fra tjenestemændenes side, at Socialdemokratiet skulle hente stemmerne.

I samme avis er der en opfordring til byens håndværkere om at stemme på malermester Mecklenborg, hvis de skulle have en *virkelig Haandværkerrepræsentant* i byrådet, og Vestjyllands Folkeblad blev kritiseret for at skrive, at Niels Kastoft og Henrik Jensen nød ubetinget tillid i håndværkerkredse. Det ville Ribe Amtstidende dog ikke benægte, men når det drejede sig om de to herrers kommunalpolitiske linie, så var der ingen grund til at have tillid til dem.

Ud over Oldagers indlæg fortsatte Ribe Amtstidende debatten om håndværkerne på

partiernes opstillingslister og havde et længere indlæg om malermester Mecklenborgs gode egenskaber. Han ville blive genvalgt til byrådet, hvis Venstre fik fem mandater i det kommende byråd. Avisen skrev videre, at nu var han faldet i unåde hos de radikale, der ville have ham ekspederet ud af byrådet, men det var altså vælgerne, som skulle afgøre dette. Vestjyllands Folkeblad svarede igen 10/3 med, at det var Venstre selv, der var skyld i at Mecklenborg ikke kom i byrådet ved at opstille ham på en femteplads, for Venstre kunne ikke forvente at få mere end fire medlemmer i det nye byråd.

Vestjyllands Folkeblad havde 11/3 igen en rosende omtale af Niels Kastofts arbejde i det afgående byråd, og han ville stå stærkere, hvis de radikale fik to medlemmer af byrådet.

Murermester H.J. Christensen skrev på selve valgdagen 15/3 et indlæg i Ribe Amtstidende. Her angreb han de radikale for at påstå, at deres liste repræsenterede håndværkerstanden. Han tvivlede ikke på, at Niels Kastoft og Henrik Jensen kunne tale håndværkernes sag i byrådet. Men han mente også, at byrådsmedlemmerne skulle tage kvalificeret stilling til andre spørgsmål, og i så henseende havde han mere tillid til de to erfarne, nuværende byrådsmedlemmer Poul Jørgensen og Chr. Mecklenborg, og derfor opfordrede han håndværkerne til at stemme på Venstres liste.

Ribe Amtstidende udkom normalt ikke om søndagen. Men søndag 13/3 kom avisen med en ekstra valgudgave. Heri angreb avisen Vestjyllands Folkeblad for *Haandværkerfiskeri*, fordi bladet i de sidste dage var blevet omdelt til alle håndværkere i byen. Derved

Varde Andelsmejeri. Mejeriet var på Nørregade 21, 1908-71. Fra 1977 før nedbrydningen.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.

demonstrerede bladet, hvad alle vidste i forvejen, at det *ingen Udbredelse har i Haandværkerkredse*.

Varde Socialdemokrat skrev 10/3, at partiet med fem håndværkere på valglisten var det parti, som repræsenterede byens håndværkere bedst.

Mælkepriser

Lørdag 12/3 havde redaktør Hans Bech en artikel i Varde Socialdemokrat. Her kritiserede han *Bøndernes Mejeri* i Nørregade for gennem krigsårene at have pint kommu-

nens indbyggere med ågerpriser, og nu havde mejeriet igen forhøjet mælkepriserne. Det var en *Guldko*, der blev malket. Derfor kunne *ingen tænkende Vælger* stemme på Venstre, da partiet havde en avlsbruger som nr. to på listen. Ribe Amtstidende svarede igen i valgudgaven søndag 13/3. Under overskriften *Et Brøl i Social-Demokraten*, skrev avisen, at redaktør Bech havde den frækhed at fortie, at prisen på mælk i indeværende år faktisk var faldet. I den første uge i januar kostede mælken 50 øre pr. liter, og i første uge i marts betalte man 41 øre pr. liter. Gan-

ske vist var der sket en prisstigning på én øre pr. liter i forhold til priserne i februar måned. Men det var så lille en forhøjelse, at det ikke egnede sig til valgagitation, og at kalde det en *Guldko* var det rene vrøvl.

Der var næppe grund til at sætte spørgsmålstegn ved Ribe Amtstidendes dokumentation af de aktuelle mælkepriser. At mælkepriserne var høje under krigen bekræftes ved opslag i Statens Avissamling fra tiden 1914-18. Alle aviser også borgerlige aviser skrev om de *vanvittige Mælkepriser*.

Kommunens økonomi

Diskussionen om kommunens økonomi tog sit udgangspunkt i budgetforhandlingerne 1/2. Både Venstres avis og den radikale avis var positive over for flertallets budgetforslag. Ribe Amtstidende havde 2/2 overskriften *Et forsvarligt Bystyre*. Vestjyllands Folkeblad skrev *Et nedadgående Budget*.

Begge aviser glædede sig over, at der skulle udskrives 40.000 kr. mindre i skat, og konstaterede, at kommunens gæld var steget med 1 mill. kroner i løbet af det siddende byråds valgperiode, men at pengene ikke var sløset væk.

Varde Socialdemokrat var mere forbeholden over for det nye budget og skrev i overskriften 2/2, at gas- og elektricitetspriserne ikke var blevet sænket. Også denne avis var tilfreds med, at den forøgede gæld var gået til produktive formål. Avisen konstaterede blot, at der skulle udskrives 40.000 kr. mindre i skat, men udtrykte ikke nogen speciel tilfredshed hermed.

Samme dag skrev Ribe Amtstidende, at hvis de radikale og Socialdemokratiet sej-

rede ved det forestående valg, så ville det medføre højere skatter og stigende gæld. Vestjyllands Folkeblad mindede 12/3 om, at Venstre havde været med til at øge gælden i den forgangne byrådsperiode, og skatterne var heller ikke beskedne. Avisen havde i samme udgave en valgannonce, der opfordrede til at stemme radikalt, hvis man ønskede et sparsommeligt byråd.

Socialdemokratiet blandede sig ikke i debatten om, hvem der ville være mest sparsommelig. Varde Socialdemokrat havde som omtalt ovenfor 3/1 klaget over, at gaspriserne ikke var blevet sat ned, når priserne på koks var det. Ved anden behandlingen af byens budget 1/3 var man imidlertid blevet enige om at sænke gasprisen fra 70 øre til 50 øre pr. m³. Dermed havde Socialdemokratiet fået et væsentligt krav opfyldt, hvilket sikkert forklarer partiets manglende interesse for sparsommelighedsdebatten.

Valgkampens afslutning

Varde Socialdemokrat gav sig i stedet for til at skrive om partiernes målsætninger og mandatfordelingen ved det kommende valg.

10/3 var der i avisen under overskriften *De borgerlige Partier deler Mandaterne* en artikel om, at Venstre stræbte efter at få fem medlemmer i det nye byråd. Højre håbede på tre og de radikale på to. Så blev der et til Socialdemokratiet. Men dette parti kunne nok få fire mandater, og så kunne de borgerlige dele de resterende syv. Derfor, skrev avisen 12/3, var det enhver organiseret arbejders pligt at agitere for liste A, og den arbejderkvinde, som blev hjemme på valgdagen, svigtede både hjem, børn og sine *dyreste Interesser*.

*Hotel Dania, Storegade
19. Ca. 1965.
Varde Lokalhistoriske
Arkiv.*

Dagen før valget opfordrede Ribe Amtstidende alle Venstres tillidsmænd til at agitere for partiet, og alle kræfter skulle sættes ind mod en radikal-socialistiske *Ovrrump-ling i Morgen*. De socialdemokratiske agitatorer stod alle steder i byen og instruerede vælgerne om, hvor de skulle sætte deres kryds på tirsdag, *men det laster vi dem ikke for. Vi siger blot til vore Meningsfæller: Gak hen og gør ligesaa!* Avisen advarede mod at stemme på den konservative liste, fordi den mission-ske lærer Emil Christensen var upålidelig og kunne være en falsk radikal eller socialdemokrat. Det var en farlig taktik, som de konservative havde valgt ved at opstille ham som nr. tre på deres liste *og paa Onsdag er det for sent at gøre Skaden god igen.*

De radikale opfordrede i Vestjyllands Folkeblad 9/3 alle meningsfæller til at møde

om aftenen kl. 20 på avisen kontor for at planlægge agitationen for, at partiet kunne få de flest mulige stemmer på valgdagen.

Det konservative Folkeparti havde ingen avis i byen, og de andre aviser undgik at referere de konservative synspunkter. De eneste oplysninger om partiets valgkamp var en lille annonce i Ribe Stiftstidende 7/3. Her opfordrede partiet alle sympatisører til at møde op på hotel Dania 10/3 kl. 20 for at forberede byrådsvalget. Desuden oplyste Vestjyllands Folkeblad 14/3 om, at de konservative havde udsendt en lille valgavis, hvori der stod, at de konservative vælgere var roden, der nærrede hele samfundet. Derfor skulle vælgerne stemme på de syv konservative rødder. I samme avis var der en annonce med de konservatives syv mandater, og den radikale avis mente, at rødderne

skulle forblive der, hvor de fra naturens side hørte hjemme nemlig *under Mulde*.

Valget

Valget foregik på Rådhuset 15/3 i tidsrummet 10-13 og 16-20. I valglokalet fik vælgerne udleveret en stemmeseddel, hvor kun partiernes listebogstaver var anført. Af de 2011 valgberettigede stemte 1672, en stemmeprocent på 83,1. Det var en stemmeprocent, som var 3,6 % mindre end i 1917. Den lavere stemmeprocent skyldtes sikkert den lidt kedelige valgkamp, der jo kun havde været noget personfridder om, hvem der bedst repræsenterede byens håndværkere? Dertil en strid mellem Venstre og Det radikale Venstre om hvilket parti, der var det mest sparsommelige, og endelig om priserne på gas, der var blevet løst inden valgdagen. Prisen på mælk, havde jo vist sig ikke at være noget problem. Af de 926 mænd stemte 822. En stemmeprocent på 88,8, og af de 1085 kvinder stemte 850 en stemmeprocent på 78,3. Striden om, hvem der repræsenterede håndværkerne bedst, havde næppe interesseret kvinderne, der som husmødre nok havde været mere interesseret i mælke- og gaspriser.

Valgets resultat blev: Liste A Socialdemokratiet fik 508 stemmer. Liste B Det konservative Folkeparti fik 361 stemmer. Det radikale Venstre fik 183 stemmer på Liste C, og partiet Vestre med liste D fik 616 stemmer. Det samlede antal gyldige stemmer var således 1668, idet fire stemmesedler var blevet kasseret som ugyldige. Disse stemmetal skulle nu divideres med 1, 2, 3 og 4 indtil de 11 største kvotienter var fundet.

I nedenstående skema er alle kvotienter, som gav et mandat skrevet med fed skrift. Tallet i parentes angiver, hvilket kandidatnummer, der blev valgt på den pågældende kvotient.

Det nye byråd medlemmer i den rækkefølge som de blev valgt:

1. Sagfører Niels Jensen (Venstre)
2. Fattiggårdsbestyrer Søren Kreilgaard (Socialdemokratiet)
3. Grosserer Jens F. Lasson (Det konservative Folkeparti)
4. Avlsbruger Søren P. Sørensen (Venstre)
5. Overportør Mads Jacobsen (Socialdemokratiet)
6. Landinspektør Rasmus Jensen (Venstre)
7. Boghandler Niels Kastoft (Det radikale Venstre)

Listebetegnelse, stemmetal samt divisor 1	A 508 (2)	B 361 (3)	C 183 (7)	D 616 (1)
Divisor 2	254 (5)	180,5 (8)	91,5	308 (4)
Divisor 3	169,3 (9)	120,3	61	205,5 (6)
Divisor 4	127 (11)	90,25	45,75	154 (10)

8. Dyrlæge Jørgen Slivsgaard (Det konservative Folkeparti)
9. Børstenbinder Søren P. Dyhr (Socialdemokratiet)
10. Gymnastiklærer Poul Jørgensen (Venstre)
11. Skræddermester Anders S. Schmidt (Socialdemokratiet)

I forhold til valget i 1917 havde Socialdemokratiet vundet et mandat. De øvrige partier havde samme antal mandater som i 1917. Venstre havde fået 194 flere stemmer end ved valget i 1917.

Socialdemokratiet havde vundet 112 stemmer i forhold til 1917. Det konservative Folkeparti havde 96 flere stemmer og Det radikale Venstre 3 stemmer færre end i 1917.

Avisernes kommentarer

Ribe Amtstidende kommenterede valget i udgaven 16/3. Avisen konstaterede med tilfredshed, at Venstre var partiet, der havde vundet flest stemmer i forhold til 1917, men beklagede samtidig, at stemmefremgangen ikke havde resulteret i et mandat mere, og at malermester Mecklenborg ikke var blevet valgt. Avisen kommenterede ikke de konservatives valg, men glædede sig over de radikales stemmetab, der jo viste, at de radikale ikke stod i *høj Kurs i Øjeblikket*. Socialdemokratiet havde derimod *Valglykken med sig*.

Den radikale avis, Vestjyllands Folkeblad skrev 16/3, at valgets udfald ikke var overraskende, da alle havde ventet, at Socialdemokratiet ville vinde et mandat, men det var dog tæt på, at det 11. mandat var gået til den missionske lærer Christensen på den konservative liste B. At de radikale kun fik

Børstenbinder Søren P. Dyhr 1866-1929. Medlem af Varde Byråd 1917-29.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

et mandat forklarede avisen med, at partiet var blevet gjort til synderbuk for alle de ulemper, som krigen havde medført. De konservative bebrejdede sikkert Venstre, at de ikke var gået sammen med de konservative til en fælles liste, for så havde de vundet et mandat mere.

Varde Socialdemokrat bemærkede 16/3, at valget var et nederlag for Venstre, der havde håbet på et femte mandat, men det tog socialdemokraterne fra dem. Højre havde beholdt deres to mandater takket være missionsmanden blev dog ikke valgt ind. De radikale havde

Værtshusholder Jens P. Justesen 1860-1926. Medlem af Varde Byråd 1894-97, 1903-19. Foran Markedskroen, ca. 1910.

Varde Lokalhistoriske Arkiv.

regnet med to repræsentanter i det nye byråd, men gik tilbage i stemmetal og måtte nøjes med et. Valgets sejrherre var Socialdemokratiet, der fik fire mand valgt, hvilket *var en smuk Sejr for vort Parti.*

Det var uden tvivl rigtigt, når den radikale avis forklarede de radikales tilbagegang med, at partiet var blevet gjort til syndebuk for de problemer, som krigen havde

skabt, jfr. socialdemokraternes angreb på den radikale Niels Kastoft for de høje gaspriser. Desuden havde de radikale under krigen til Socialdemokratiets store fortrydelse samarbejdet med de konservative og Venstre om udmøntning af dyrtidsloven.

Varde Socialdemokrats vurdering, at de konservative havde beholdt sine to mandater takket være stemmer fra missionsfolket,

var rigtig. I 1909 havde den fremtrædende missionsmand Ole Lohse stillet op og var blevet valgt ind i byrådet på en Indre Missions-/Metodistliste. I 1913 var han blevet valgt ind på den konservative liste, og i 1917 var en missionsmand, træhandler K. Rasmussen blevet stillet op som nr. fire på den konservative liste. At de konservative denne gang havde opstillet en missionsmand som nr. tre var sikkert med til at tiltrække stemmer fra IM.

Det kan undre, at hverken Vestjylland Folkeblad eller Ribe Amtstidende forklarer Socialdemokratiets sejr med, at der ved dette valg ikke var en socialdemokratisk udbryderliste. I 1917 havde en udbryder fra Socialdemokratiet, værtshusholder J.P. Justesen opstillet som nr. et på en "Borgerliste" og var blevet valgt ind med 102 stemmer. Justesen havde i 1919 forladt byen og genopstillede derfor ikke. En del af Socialdemokratiets stemmer var sikkert folk, der var vendt tilbage til partiet fra Justesens liste.

30/3 konstituerede det nye byråd sig. Niels Jensen blev enstemmigt valgt til borgmester og J.F. Lassen ligeledes enstemmigt til viceborgmester. Varde Socialdemokrat skrev 31/3, at Socialdemokratiets stemmeafgivning her var bestemt af en forhåndsaf-tale om besættelse af udvalgsposterne. Ved valget i 1917 havde partiet kun fået formandsposten i Badeudvalget, men nu fik det del i udvalgsgoderne: Kreilgaard blev medlem af det vigtigste udvalg, Kasse- og Regnskabsudvalget. Han blev også formand for Alderdomsunderstøttelsesudvalget og S.P. Dyhr formand for Enkelovsudvalget. Mads Jacobsen fik formandsposten i Boligudvalget og Kreilgaard fik endnu en for-

mandspost i Byggeudvalget. A.S. Schmidt fik formandsposten i Forskønnelsesudvalget. Det eneste udvalg, Socialdemokratiet ikke var repræsenteret i, var Udvalget for Ernæringskortordningen. De radikales enlige medlem af byrådet fik igen formandsposten i Gasværksudvalget og plads i seks andre udvalg.

Vestjyllands Folkeblad havde 31/3 en sarkastisk kommentar til udvalgsbesættelserne: *Der var ikke en Mindelse om den hæftige Kamp for 14 Dage siden, hverken af det røde Spøgelse, Borgerskabets Hæl paa Nakken af Arbejderne ect. Alt var gemt og glemt og stod kun i Mindet om en overstaaet ond Drøm. – Til Lykke gamle Varde med Harmoni-Orkesteret.*

Mon ikke det var de radikales vrede over, at deres RIGTIGE synspunkter ikke var blevet belønnet af vælgerne, der her kom til udtryk?

Litteratur

- Nielsen, Ole Nørskov: Byrådsvalget i Varde 1917. Fra Ribe Amt 2014, s. 50-71.
 Ribe Amtstidende 1921, første halvår.
 Varde Socialdemokrat 1921, første halvår.
 Vestjyllands Folkeblad 1921, første halvår.

Ole Nørskov Nielsen, født 1944. Cand.mag. i historie og kristendomskundskab 1975. 1975-2007 ansat ved Varde Gymnasium. Siden 1990 formand for Varde Lokalhistoriske Forening.